

הלוה שלשים דינרים.

ומתרצינן: **הכי קאמר ליה הלוה למלוה: בדמי חטיך, בשווי החטין שעשית עלי בתחילה, בשווי שלשים דינר, הרי לך אצלי בהן יין בשווי שלשים דינר. ויין אין לו.**

ומקשינן: **והא במשנה "בדינר זהב הכור, וכן השער" קתני! ומבואר ששווי החטין שפסקו איתם את החוב שווי דינר זהב שהוא כ"ה דינרי כסף. ואילו לדבריך, כבר מתחילה הם שווי שלשים דינרין, אלא שהמלוה קנה אותם בכ"ה דינרים.**

אלא, אמר רבא, תירוץ אחר על הקושיה "וכי אין לו יין, מאי הוי":

וכך אמר: **כי שכיבנא, לכשאמות, רבי אושעיא נפק לוותי, ייצא לקראתי. מפני דמתרצנא, שאני רגיל תמיד ליישב את א-ג מתניתא כוותיה. שלא יהיה קשה על הברייתות שלו מהמשניות.**

דתני, ששנה רבי אושעיא בכרייתא: הרי פלוני שהיה נושה בחבירו, שחבירו היה חייב לו מנה, והלך ועמד על גורנו, בא לתבוע חובו, ואמר: תן לי מעותי, תן לי את חובי, שאני רוצה ליקח בהם חטים, בדמי החוב אני חפץ לקנות חטים.

ואמר לו הלוה: חטין יש לי, שאני נותן לך, אני יכול לספק לך חטים בשווי החוב.

אבל כאן, שהחזר של ההלוואה הוא פירות, גם אם הם שווים שלשים דינר לא נראה פה שום ריבית ועל כן ביש לו יין ומחזיר אותו מותר.

ואי לא, שאין ללוה יין, כיון דלית ליה חמרא, ובגלל שאין לו יין צריך הוא לשלם כסף, אם כן, ודאי משקל זוזי מיניה, לקיחת כסף ממש, מיחזי נראית כריבית — ואסור. שהרי המלוה נתן כ"ה דינר. וקיבל שלשים.

אמר ליה רבא לאביי: אי הכי, לפי תירוץך, מה ביאור המילים "תן לי חטי"? האם המלוה תובע חטים?! הרי לדבריך, הוא תובע מעות. ואם כן, "תן לי דמי חטי", מיבעי לו לתנא לומר!

ומיישב אביי: **תני — תתקן במשנה, ותשנה בה: תן לי דמי חטי.**

ועוד מקשינן, לפי תירוץ זה, מהו לשון המשנה **"שאני מוכרין"? הרי "שמכרתים לך", מיבעי ליה לומר, שהרי הוא דורש מעות של דמי החטים שמכר לו.**

ומיישב אביי: **תני "שמכרתים לך".**

עוד מקשינן: מהו הלשון **"הרי חטיך עשויות עלי בשלשים דינרים"** שאומר הלוה למלוה? והרי מעיקרא, מתחילת ההלוואה, נמוי הכי אוקמינהו עילויה. כך העמידו ביניהם את החוב, שתמורת החטים יחזיר

והלוה לעשות את ההלוואה בצורה כזו הוי ריבית גמור. ובט"ז שם סק"ז כתב שכל האיסור הנ"ל הוא אם בשעה אחת נעשה כן, אבל לאחר שעה שלקח ממנו את החטין במנה מכרן לו בתשעים היתר גמור הוא.

הלוני חטין ברגע שקיבל את חטיו נגמרה ההלוואה. ואח"כ ה"ז כמו מכר חדש כבר. והטור סימן קס"ג פסק כהרמב"ן והרא"ש דהוי אבק ריבית. ובשו"ע פסק כהרמב"ם דמוציאין ממנו, וכתב הרמ"א שם, שאם מתחילה סיכמו המלוה

צא ועשאו עלי בשער של עכשיו, ואני אספק לך אותם לזמן מאוחר, והריוח שלך יהיה היוקר של החטין, לפי מה שיהיו שווים יותר בזמן שאפרע לך אותם.

הגיע זמן חטים למכור, מחיר החטים התייקר. **ואמר לו המלוה ללוה: תן לי חטי, שאני רוצה ליקח בחן יין**, כיון שהמחיר עלה אני רוצה את הריוח ולקנות בהם יין.

אמר לו הלוה: יש לי יין, שאני נותן לך. צא

ועשאו עלי בשער של עכשיו.

הגיע זמן יין למכור, שמחירם התייקר. **ואמר לו המלוה ללוה: תן לי ייני, שאני רוצה למכור, וליקח בו שמן**.

אמר לו: שמן יש לי, שאני נותן לך. צא ועשאו עלי בשער של עכשיו.

ומסיקה הברייתא: **כולם הפסקות הנזכרות, (9) אם יש לו את הסחורה שפוסקים עליה, מותר, אבל אם אין לו, אסור (10).**

כמבואר מדברי רש"י בהמשך ד"ה על גבי פירו, מדוע בעי להוסיף האי היתר דמ"ש. ובפנ"י הקשה בדומה לזה. דהכא מדובר ביש לו. ואם כן, יכול לפסוק מטעם דיש לו. ואפילו להזיל מותר, כ"ש כשמוכר שוה בשוה, ועיי"ש שתיריך דכיון דהכא הוא פסיקה הבאה מחמת חוב ואינו נותן לו את הפירות יש מקום להחמיר ולחוש ליוקר, ולהכי בעינן לטעמא דמ"ש. ואתי שפיר אמאי כתב לה רש"י. והחילוק הזה בין חוב להלוואה יהיה שייך גם ביצא השער ואין לו שאם זו הלוואה יש מקום להחמיר ולהצריך קנין למ"ש. ועיינן בפנ"י לעיל סב: בד"ה אע"פ (תוס'). ולפי"ז יתכן דרש"י מודה תמיד שיש במעות של פסיקה קנין למ"ש. כמש"כ התוס' לעיל ד"ה אע"פ. אלא שבפסיקה רגילה לא צריך לומר שהיא גופא סיבת ההיתר, אבל בהלוואה, בעינן להאי היתר. ובאמת יש לדייק כן. מדברי השיטמ"ק לקמן סג: ד"ה רבה ורב יוסף. וז"ל: נראה מכאן דלגבי פוסקים פוסקין על הפירות בשיצא השער אי נמי בשיש לו המ' כי קני להו מיהא לענין מי שפרע וכו' ולפיכך פירש"י לעיל ברבי אושעיא וכו' משום דקני להו לענין מ"ש וכו' עיי"ש. מבואר בדבריו שלמד ברש"י הנ"ל שתמיד צריך שיהיה קנין למ"ש. — אבל לא תמיד צריך להגיע שזו סיבת ההיתר ע"כ.

10. דעת הרמב"ן שמדובר הכא בברייתא אפילו

9. רש"י בד"ה יש לו מותר כתב שלא אמרינן שזה לאו כאיסורו הבא לידו היכא דיש לו, דזכי בהו האי מהשתא. ואע"ג שלא היתה משיכה, היוקר נעשה ברשותו של המלוה. בגלל שאם היה בא לחזור בו, היה מקבל מי שפרע. ובהגר"א ציין שרש"י סובר כמו הרמב"ם (הוזכר לעיל הערה 5) בפ"ז ה"ד ממכירה שמחילת חוב הרי היא קנין לענין מי שפרע. והראב"ד שם פליג וסובר שא"א לקנות כלל במחילת הדמים. [והוא כשיטת התוס' לעיל מו: (הוזכר הערה 5) שלא מהני מחילת הדמים]. וצריך להבין מה צורת הקנין כאן. לשיטת הראב"ד. ובתוספות יו"ט על משנה א' כתב בשיטת הראב"ד וז"ל: ואע"פ שלא קנה מדין קנייה, כיון שאין כאן אלא איסור דרבנן, יכלו רבנן למימר דקנה ושוינהו את שאינו זוכה כזוכה. עכ"ל. ובדעת רש"י שכתב הגאון שהוא סובר כהרמב"ם. כ"כ גם בתויו"ט הנ"ל. ועיי"ש בתוס' רעק"א שדחה שיכול להיות שרש"י סובר כמו תוס' שבעינן הנאת מחילת מלוה. ואעפ"כ בעינן היתר של מי שפרע בשביל היתר של ריבית, דהרי תוס' עצמם כתבו שיש קנין למ"ש. והם עצמם סברי שקונים בהנאת מחילת מלוה ולא במלוה עצמה. אלא שלהיתר בריבית בעינן למ"ש.

ובדברי רש"י עצמם, מדוע צריך להגיע להך טעם של מ"ש. הרי לעיל רש"י לא הזכיר זאת בהיתר של יציאת שער. והכא שיצא השער

והטעם, משום⁽¹¹⁾ שביש לו חשיב כשלו, וכאילו נתייקרה הסחורה ברשותו של המלוה. אבל באין לו ללוה, ומקבל המלוה יותר, הרי זה דמי לריבית.

והיישוב על המשנה הוא: ומאי "לקח"? זה שכתוב במשנה "לקח הימנו דינר זהב", לקח בהלואתו,⁽¹²⁾ מדובר שחבירו היה חייב לו דינר זהב, ופסקו עליו חטים, ואח"כ באו מהחטין לפסוק על יין, אז, אם אין לו יין,

יהיה אסור לפסוק, כי זה דומה לריבית אם יתייקר.

אמר רבא, שמע מינה מדרבי אושעיא — מתוך דבריו יוצא תלת, שלשה חידושים.

שמע מינה,⁽¹³⁾ דמעמידין מלוה, דהיינו, מחליפהים את חוב מעות המלוה על גבי פירות, להתחייב הלוה במקום המעות פירות.

לכך היא מרבי אושעיא]. ועיין בנמוק"י שכתב שודאי גורסים לקח בהלואתו, והוא מעמיד כמו רש"י אלא שלפסקת חוב מהחטין הוא קורא לקח בהלואתו. ומחדש שאם היו פוסקים סתם שבמקום החטין יתן לו יין היה מותר דחשיב שבא איסרו על היין ובכל מקח וממכר הקילו. רק הבעיה היא שהיתה פסיקת חוב. וזוהי נקודת האיסור. שאיפסיק ליה איסר קמייתא בגלל העמדת החוב. ומביא שם עוד יפרוש בשם הרשב"א והר"ן, שלקח בהלואתו, הכוונה שמעיקרא פסיקת החטין היתה ע"י חוב (כמ"ש תוס' לעיל) והמשנה היא כמו ברייתא דרבי אושעיא ממש ולכן באין לו יין אסור. ועיין ברשב"א שכתב שלפי"ז אם היה בתחילה נתינת מעות איפלו לא משך את החטים. ובא לחוב בהם ביין מותר. כיון שבא איסרו לידו. ועכ"פ יוצא שהאוקימתא של רבה "בבא לחוב" נשאת אלא שאייתין לה מרבי אושעיא. ולהלכה, בשו"ע קע"ה ס"ו ברמ"א, פסק כרש"י שאם עשו שומא בפירות ראשונים על החוב, אסור לפסוק באין לו. וזה דלא כהרשב"א וכן ציין שם בכהגר"א או"י ע"ש.

13. דעת הרמב"ן הובאה לעיל הע' 8 דלא בעינן יציאת שער. ובנמוק"י הביאו. וכתב שלפי זה מש"כ רש"י ד"ה על הפירות כשער של עכשיו זהו לאו דווקא.

בלא יצא השער. וכל שיש לו מותר. ומ"ש בברייתא כשער של עכשיו, זה בא ללמד שאע"פ שהיתה יציאת שער אם אין לו אסור. דלא שייכא הכא הסברא של כל פסיקה אע"פ שאין לזה יש לזה. דכיון דאין לו מעות במה הוא יקנה וע"כ בעינן יש לו. ועיין ברשב"א. וברש"י בד"ה ע"ג פירות, מבואר שמדובר ביצא השער ועיין פנ"י כאן ברש"י ד"ה יש לו.

11. דעת הרמב"ם פ"י ממלוה ה"ו שיש לו דהכא, היינו שיש לו כדי כל שיעור הפסיקה. ולא אמרינן הכא כמו בכל סאה בסאה יש לו טיפה אחת ליה עליה כמה טיפין (הובא ברשב"א) וכן פסק בשו"ע. קס"ג א' ובחור"ד שם הסביר החילוק בין כל הלואת סב"ס שי שלו טיפה אחת לזה עליה כמה סאין. לבין פסיקה דילן ועי"ש.

12. יעויין ברש"י בד"ה ומאי לקח. שכתב שלהגורסים כן בגמרא זה בגלל שנפלה טעות. ולא צריך לגרוס כן במשנה. אלא במשנה מדובר שבתחילה נתן לו מעות עבור חטים. ואח"כ כשפוסק על יין הוא פוסק חוב מהחטין ובחוב הוא פוסק יין. ומכח ברייתא דרבי אושעיא יהיה אסור לעשות כן בגלל שזוהי פסיקה בחוב ואין לו. ואסור. ונבעצם יוצא שהתירין של רבה "בבא לחוב בדמיהן" נשאר, אלא שההוכחה

הפירות, התירו לתת גם את דמיהן. ובברייתא של רבי אושעיא, רואים גם כן את אותו החידוש, שהרי כשהגיע זמן פריעת החטים, אומר הלזה אין לי חטים, ובמקום נתינת החטים, הוא מעריך את שווי החטים כיום, ותמורת שווי זה, הוא פוסק יין, והערכה הזאת של שווי החטים, היא הרי "דמיהן" של רבי ינאי, שבמקום נתינת הסחורה, שמים את ערכה. ובסכום זה של השווי העכשווי פוסקים הלאה.

ומביאה הגמרא את מקור דבריו של רבי ינאי:

דאתמר, רב אמר עושין "אמנה" בפירות. כלומר פסיקה רגילה על פירות, **ואין עושין אמנה בדמים.** אבל לא נותנים מעות על פירות, באופן שהמוכר מתחייב לפרוע⁽¹⁴⁾ מעות, כפי ערכם של הפירות בזמן הפרעון.

ורבי ינאי אמר, מה לי הן הפירות עצמם, מה לי דמיהן שווים של הפירות.

ולא אמרינן שיש פה חסרון מצד "דלא כאיסרו הבא לידו", שלא קיבל כסף מהמלוה. אלא, כל שיש ללוה פירות, יכול הוא להתחייב בהם תחת חובו [ולא כברייתא דלעיל סב ב, שתמיד צריך לתת מעות].

ועוד **שמע מינה חידוש שני: והוא, דיש לו.** שכל מה שאפשר לפסוק גם בלי נתינת מעות, זה דווקא כשיש ללוה פירות, אבל באין לו, אפשר רק על ידי נתינת מעות.

ועוד **שמע מינה חידוש שלישי: איתא לדרכי ינאי,** שאנו מקיימים דבריו של רבי ינאי.

דאמר רבי ינאי: מה לי הן מה לי דמיהן, רבי ינאי חידש בכל פסיקה, שאם הגיע זמן הפרעון, ולמוכר אין את הסחורה לתת ללוקח, יכול הוא לתת לו את שווי הסחורה במעות, ואע"פ שזה יותר מעות ממה שקיבל מהלוקח.

דסבר רבי ינאי, מאחר שהתירו לתת את

14. אושעיא דיבר רק בפירות וע"ז אמרינן ש"מ איתא לדרכי ינאי. אם כן, ודאי שגם בפירות יש פלוגתא, והוסיף הריטב"א שבחזרת מעות יותר פשוט שמותר בגלל שזה נראה כביטול המקח, משאם כן, בפירות.

ויתכן לומר בשיטת רש"י, שסתם החזרת פירות אין בה שום בעיה לפי כולם. והבעיה תמיד היא בנטילת מעות. ובקבלת פירות שמבואר שיש מחלוקת. מדויק מלשון רש"י, שלמי שאוסר, זה לא בגלל החזרת פירות אלא בגלל הדמים שבזה. דרש"י בד"ה אם יש, כתב בסה"ד והרי הוא כמקבל מעות דמי החטים. מבואר שהבעיה היא השומא לפירות והיא חשיבא כנתינת מעות. והאיסור לרב הוא תמיד

14. ברש"י ד"ה ואין עושין מבואר, שלרב שאוסר דמיהן, זה במחזור מעות ממש. דרש"י כתב וזוי יהיב וזוי שקיל ומיחזי כריבית. ומבואר שלרבי ינאי המתיר, זה גם בהחזיר מעות, ויעויין בתוס' ד"ה דאמר, שהביאו דעת רשב"ם שסובר שכל ההיתר של רבי ינאי זה דווקא בנותן פירות אחרים משהתחייב. אבל מעות ודאי שאסור להחזיר. ויעויין שם שתוס' דחה את דבריו. ומשמע שגם הוא סבר כרש"י.

ולשיטתם שמתירה חזרת מעות ברבי ינאי, צ"ל מאי סברי לגבי פירות, האם גם בזה יש מחלוקת או שכולם מודים ששרי. ויעויין בריטב"א שכתב שודאי לרש"י גם החזרת פירות קשורה למחלוקת של רבי ינאי ורב. דהרי רבי

וכל שהיתה פסיקה מותרת על הפירות, אפשר לקבל גם את דמיהם, ולא חוששים שזה נראה כריבית.

מיתבי מקשינן על רב, מהאמור בברייתא של רבי אושעיא: **כולם, אם יש לו, מותר**. אם יש ללוה את הפירות שעליהם רוצים להעמיד את החוב, **מותר לעשות כן**.

ואע"פ שכאשר מחליפים מחטים ליין, עושים הערכת שווי החטין, ולפי שווים מתחייב הלוה יין. ושומא זו היא בעצם "דמיהן", שרב אמר שאין עושים אמנה בדמים. ואם כן, רואים כרבי ינאי ולא כרב.

ומתריצין: **אמר רב הונא אמר רב, בשמשך**.⁽¹⁵⁾ מתחילה, כשעשו פסיקה על החטים, המלוה משך את החטין, וקנה אותם, והרי הם שלו. והיוקר ברשותו הוא, וההלואה נגמרה. וכשבאים לעשות פסיקה מהחטים על היין, זוהי שומא בממונו של המלוה [ולא בממונו של הלוה] — וכן עשו

בכל פעם שהיתה פסיקה, שמשך המלוה וקנה.

ומקשינן, **אי מדובר בשמשך, צריכא למימר!**? הרי זה פשוט, ולא צריך לחדש זאת בברייתא.

ומתריצין: **אלא**, נעמיד את הברייתא באופן אחר, **כגון שיחד לו קרן זוית**, לא היתה כאן משיכה ממש, אלא ייחוד מקום, שהלוה ייחד למלוה את מקום החטים.

ואשמעינן, והחידוש הוא, **שיחוד, מלתא היא**. להחשיב את הסחורה כאילו התייקרה ברשות המלוה, כדי שלא תהיה כאן בעיה של ריבית.

ושמואל אמר לתרץ תירוץ אחר על הקושייה על רב.

הא, הברייתא דרבי אושעיא, **מני?** היא לשיטתו של **רבי יהודה, דאמר, צד אחד**

מצד קבלת המעות שבדבר. .

15. ברש"י בד"ה בשמשך כתב: דמשעה שמשך, כלתה לה תורת הלואה — אבל בתוס' ד"ה בשמשך נראה שחולק על רש"י, דכתב: ומשיכה דהכא לא היא אלא לענין היתר פיסוק ולא לקנות ממש, ויש גירסאות של גורסות את זה בתוס'.

ברש"י ד"ה בשמשך כתב שמשכת החטין היתה בתחילה כשפסקו. ויעויין בריטב"א שהקשה, אמאי כתב רש"י שמשכת החטין היתה בשעת הפסיקה, הרי גם אח"כ שהתייקרו יכול למשוך שהרי הם חטים המגיעים לו גם בהתייקרות. ואח"כ יכול להחליפם על היין כמו

כל חליפין. ותירץ, שאהני אלא שבגלל שבתירוץ הבא של "ייחד לו מקום" מדובר בשעת הפסיקה. לכן כתב רש"י שהמשיכה היתה בשעת הפסיקה. עכ"ד. ואולי אפשר ליישב. שמצד גופא דברייתא מוכח שלא היו לו חטים בזמן הפרעון, ואז אין מה למשוך, ועל כן כתב רש"י שהמשיכה היתה בעת הפסיקה.

ברמב"ן הקשה, אי מדובר בשמשך, למה צריך להיות כתוב בברייתא "כולם אם יש לו", הרי בשמשך חשיב איסרו בידו, ושרי לפסוק גם באין לו. ותירץ דכיון דאיירינן לפי רב והוא מחלק בין "הן" ל"דמיהן", אולי הוא גם סובר שיש להחמיר את הפסוק הוא בפירות.

מותר לעשות כן, כי אין כאן שום חשש ריבית.

אבל בזמן שהלוקח, שהוא המלוה, אוכל פירות, אסור לעשות כן, משום שאולי הלוה יחזיר את הכסף למלוה, ואז יתברר שלא היה כאן כלל מכר אלא מעות הלוואה. והמלוה אוכל פירות מהקרקע של לווה בשכר המתנת המעות. והרי זה ריבית.

רבי יהודה אומר: אף בזמן שהלוקח אוכל פירות, מותר.

ומביא רבי יהודה ראייה לדבריו: **אמר רבי יהודה, מעשה בביתום בן זונין שעשה שדהו מכר על פי רבי אלעזר בן עזריה. ולוקח אוכל פירות היה. אמרו לו: משם ראייה? מוכר אוכל פירות היה. ולא לוקח.**

מאי בנייהו? במה נחלקו רבנן ורבי יהודה.

אמר אביי, צד אחד בריבית איכא בנייהו. (17) חכמים סוברים שצד אחד בריבית

בריבית מותר. (16) כשיש ספק אם תהיה בסוף ריבית או לא, כגון בדרכי אושעיא. שאם החטין שנתחייב המוכר ינתנו בזמנם הרי אין כאן שום צד של ריבית, והבעיה מתחילה רק לצד האחר, במקרה שאין לו את החטין, הרי זה "צד אחד בריבית", וסובר בזה רבי יהודה, שמותר לפסוק במקרה זה.

ומביאה הגמרא את מקור דבריו של רבי יהודה:

דתניא בברייתא, הרי שהיה פלוני המלוה נושא בחבירו, בא לגבות חובו מחבירו מנה שחייב לו. ועשה לו הלוה את שדהו מכר. וכך אמר לו: אם אני לא אפרע לך את חובי עד זמן פלוני, השדה שיש לי מכורה לך, ועוברת לרשותך. והמעות שנתת לי בהלוואה, יהיו מעות מכר.

הדין הוא: **בזמן שהמוכר, שהוא הלוה, אוכל את הפירות הגדלים בשדה [מדובר על אכילת פירות, קודם שהגיע הזמן שקבעו ביניהם שהשדה תעבור למלוה], הרי זה**

צריך לתת אותם. אלא שאם יחליט לתת את דמיהן, זה ריבית, ואין הנידון דומה לראיה, ועיין בדבריו שתיריך, דהכא חשיב כהתנו מתחילה.

17. עיין בריטב"א שהקשה לחכמים דאסרי צד אחד בריבית, איך שרי לפסוק על הפירות אפילו באופן המותר. נחשוש שמא תתייקר הסחורה. ותירך, שרבנן אסרו רק במקום שאין דרך הלוקחין בכך ומיחזי כהלוואה. אבל דרך מו"מ גמור התיירו. ויתכן עוד ליישב, לתוס' לעיל סב: ד"ה אע"פ, שהלוקח קנה למי שפרע, וחשיב כנתייקר ברשותו. אין כאן שום צד ריבית דהסחורה נתייקרה ברשות הלוקח.

16. רש"י בד"ה רבי יהודה היא, כתב שצד אחד שהתיר רבי יהודה הוא רק במכר, אבל בהלוואה לא התיר רבי יהודה. והכא זה ספק מכר, ועיין בדבריו. ויש לתמוה. אמאי ברייתא דרבי אושעיא חשיבא ריבית דרך מכר. הרי רש"י עצמו בד"ה בשמשך, כתב שאם היתה משיכה כלתה לה תורת הלוואה. ואם כן, לתירוץ זה שלא מדובר במשך, ולא כלתה לה תורת הלוואה, ואמאי חשיבא דרך מכר. וצ"ע.

בספר אילת השחר הקשה, מה הדמיון בין צד אחד דברייתא, לברייתא דרבי אושעיא? דבשלמא שם, המעות עומדות בספק, אם יהיו מכר אין ריבית, ואם ישארו מלוה יש ריבית. אבל הכא, הרי המוכר התחייב יין או שמן, והוא

אסור. ולכן אע"פ שיש צד שההלואה תשתנה למכר, אסור. אבל⁽¹⁸⁾ רבי יהודה סובר שכאשר יש צד שיהיה ריבית וצד שלא יהיה ריבית מותר.

אבל **רבא אמר**, שבצד אחד מודה רבי יהודה שאסור, והמחלוקת בין חכמים לרבי יהודה היא⁽¹⁹⁾ **בריבית על מנת להחזיר איכא ביניהו**. כלומר כשהלוקח אכל פירות הם סיכמו ביניהם שאם זה לא יהיה בסוף מכר, יחזיר הלוקח את מה שאכל. ואעפ"כ אוסרים חכמים, בגלל שבשעת האכילה זה ריבית. ומה יעזור מה שיחזיר אח"כ את הריבית שלקח. אבל רבי יהודה סובר שתנאי כזה מועיל, אע"פ שצד אחד יהיה אסור.

אמר רבא, השתא לאחר חידושו של רבי ינאי, דאמר רבי ינאי, מה לי הן — הפירות, מה לי דמיהן — הממון שאפשר להחזיר דמים כנגד שווי הפירות, ואע"פ שמחזיר יותר משקיבל.

מה לי דמיהן — הפירות, ומה לי הן —

הדמים, **נמי אמרינן**, כלומר רבא בא לחדש פה את דין פסיקה. כמו שאם היו דמיהן [שהם הפירות]⁽²⁰⁾ ביד המוכר ודאי שהיה אפשר לפסוק עליהם, כך אם אין את הפירות אצל המוכר, אלא יש אצל המוכר כסף שקיבל מן הלוקח ["הן"] מותר לפסוק עם מעות אלו כיון שהמוכר יכול ללכת ולקנות עם דמים אלו את הפירות, וחשיב יש לו⁽²¹⁾. ועל כן, **ופוסקין על שער שבשוק ואע"פ שאין לו**.

איתיביה, שאלו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרבא, מהברייתא של רבי אושעיא: כולם, אם יש לו מותר, אין לו אסור.

מבואר בברייתא זו, שבשביל היתר פסיקה צריך שלמוכר תהיה את הסחורה, ואם כן, איך רבא בא ומחדש שמותר לפסוק על ידי נתנת מעות אפילו אם אין לו.

ומתרצינן: **אמר להו רבא, התם, ברייתא של רבי אושעיא, הלואה היא, ועל כן דווקא ביש**

ועל כן מוקי לפלוגתייהו בע"מ להחזיר (ועיין בגליון הש"ס).

20. עיין ברש"י ד"ה מה לי. שכתב בסוף דבריו, ש"הן" ו"דמיהן" משתנה לפי המקרה. דלעיל ברבי ינאי, "הן" — היו הפירות, ו"דמיהם" הם הדמים. והכא "דמיהם" הם הפירות ו"הן" אלו הדמים. עיי"ש בהסבר הדבר.

21. עיין ברש"י שהקשה שחידוש זה כתוב במשנה לקמן עב: שפוסקין על פירות שבשוק ביצא השער, ותירץ ששם יש מ"ד שמעמיד את המשנה. ביצא השער, שהשער הוא ב"אכלבאי וארכי", שהוא שער קבוע לזמן ארוך מאוד.

18. עיין תוס' ד"ה צד אחד. שהקשו שלרבי יהודה שמתיר צד אחד, כל סאה בסאה יהיה מותר להלוות כיון שהוא צד אחד שמא יתייקר שמא לא. והוכיחו שרבי יהודה דיבר גם בהלואה. (לא ברש"י ד"ה רבי יהודה שכתב שרבי יהודה דיבר במכר, ועיין הערה 14) ותירצו, שצד אחד זהו עד כמה שתלוי בידיהם של המלוה והלוה לעשות. אבל סאה בסאה, היוקר אינו תלוי בידיהם.

19. יעויין תוס' ד"ה רבית ע"מ להחזיר, שהסיקו להעמיד את דברי רבא בדין דרבנן כיון שבדאורי מודה רבא שהם חולקים בצד אחד בריבית וכמו שהוכיחו שם, אלא שבדרבנן אוסר רבי יהודה,